Rezolvarea ecuaţiilor şi sistemelor de ecuaţii algebrice neliniare

Prof.dr.ing. Gabriela Ciuprina

Universitatea "Politehnica" Bucureşti, Facultatea de Inginerie Electrică

Suport didactic pentru disciplina *Metode numerice*, 2017-2018

Notes

Cuprins

Notes

Formularea problemei

Enunţ

Se dă $f : [a, b] \Rightarrow \mathbb{R}$, continuă.
Se cere x pentru care

$$f(x) = 0$$

Buna formulare matematică

Există o soluţie $x^* \in [a, b]$ şi aceasta este unică.

$$f(x^*) = 0$$

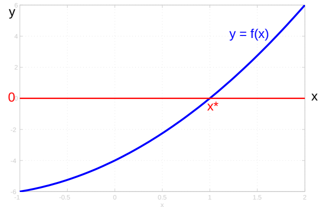

Notes

Formularea problemei

Exemple de probleme prost formulate:

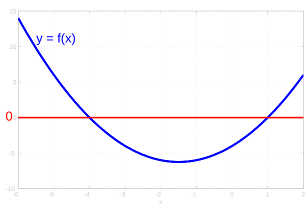

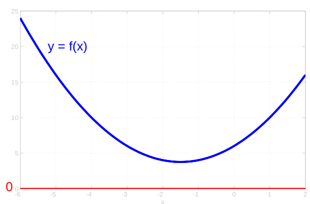

Notes

Formularea problemei

Exemple de probleme prost formulate:

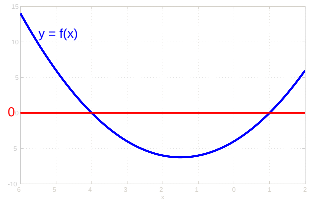

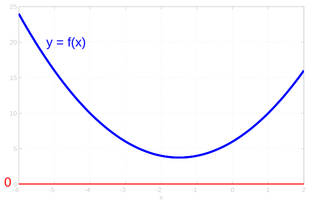

Soluţia nu este unică.

Notes

Ecuaţii algebrice neliniare - formularea problemei
Metode de rezolvare numerică
Sisteme de ecuaţii algebrice neliniare
Enunţ şi buna formulare
Exemple

Formularea problemei

Exemple de probleme prost formulate:

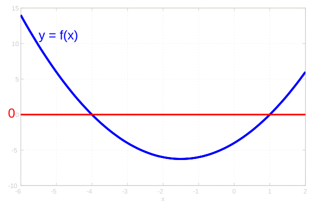

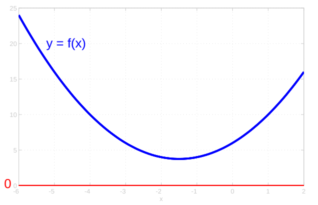

Soluţia nu este unică. Nu există soluţie.

Notes

Condiţionarea problemei

Condiţionarea depinde de panta lui f în apropierea soluţiei.

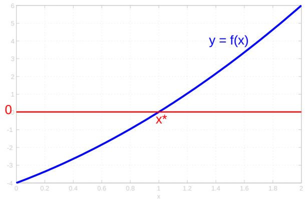

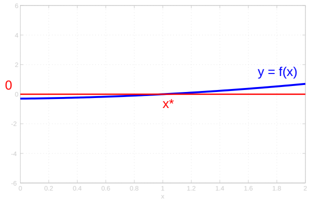

Notes

Condiţionarea problemei

Condiţionarea depinde de panta lui f în apropierea soluţiei.

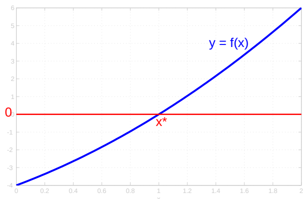

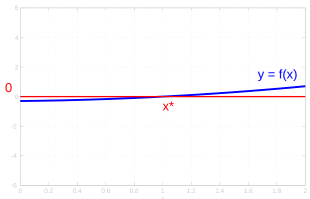

Bine condiţionată.

Notes

Condiţionarea problemei

Condiţionarea depinde de panta lui f în apropierea soluţiei.

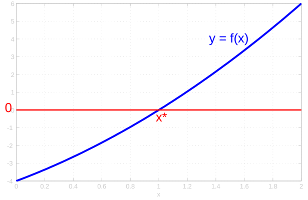

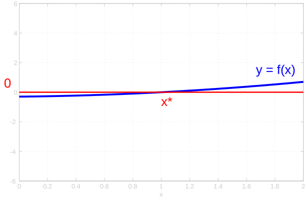

Bine condiţionată. Prost condiţionată.

Notes

Condiţionarea problemei

Numărul de condiţionare (revedeţi cursul despre erori):

Formulare implicită

$$f(x) = y$$

(y - date, x - rezultat), aici $y = 0$

Formulare explicită

$$x = g(y)$$

($g = f^{-1}$)

$$\hat{k} = \|J(g(y))\| = |g'(y)| = \frac{1}{|f'(x)|}$$

Dacă $|f'(x^*)| \approx 0 \Rightarrow \hat{k}$ e mare $\Rightarrow$ prost condiţionată.

Notes

Exemplul 1

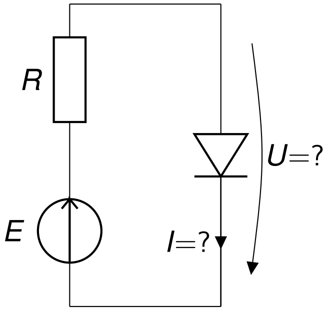

Se dau: E, R şi caracteristica diodei $i = g(u)$

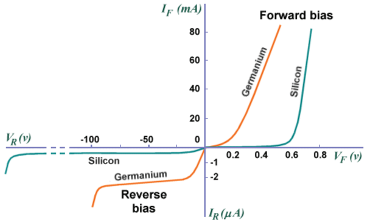

Figura este preluată de la

https://www.technologyuk.net/physics/

Se cere: punctul static de functionare al diodei (I, U)

Notes

Exemplul 1

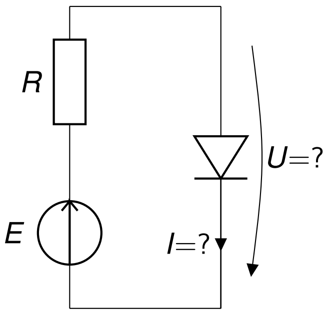

$$\begin{aligned} u &= -Ri + E \\ i &= g(u) \end{aligned}$$

$$u + Rg(u) - E = 0$$

$$f(u) = 0$$

unde

$$f(u) = u + Rg(u) - E$$

Notes

Exemplul 2

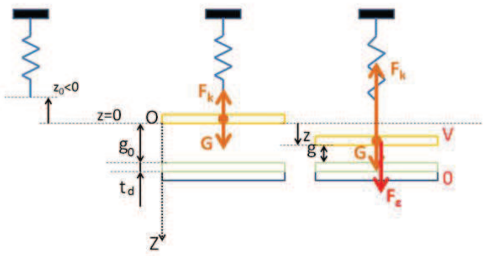

Se dau:
g_0, A, t_d
k, ε_r
V
Se cere: g

$$k(g_0 - g) = \frac{\varepsilon_0 A V^2}{2\left(g + \frac{t_d}{\varepsilon_r}\right)^2}$$

$$f(g) = 0$$

unde

$$f(g) = (g - g_0)\left(g + \frac{t_d}{\varepsilon_r}\right)^2 + \frac{\varepsilon_0 A V^2}{2k}$$

Notes

Metoda bisecţiei - ideea

Ipoteză suplimentară:

$$f(a)f(b) < 0$$

Ideea

$$x_0, x_1, \ldots, x_k, \ldots \to x^*$$

Prin înjumătăţirea intervalului:

1. $x_m = (a+b)/2$
2. se va selecta dintre intervalele $[a, x_m]$ şi $[x_m, b]$ pe acela care conţine soluţia
3. se renotează cu $[a, b]$ jumătatea aleasă şi se reia de la pasul 1.

Algoritmul se opreşte atunci când $|b - a| < \varepsilon$
ε este o eroare absolută impusă de utilizator.

Notes

Metoda bisecţiei - ideea

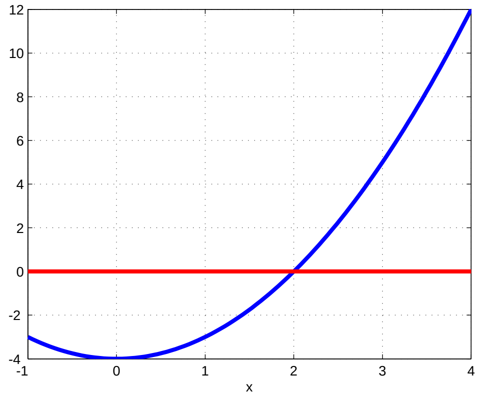

Notes

Ecuaţii algebrice neliniare - formularea problemei
Metode de rezolvare numerică
Sisteme de ecuaţii algebrice neliniare
Metoda bisecţiei
Metoda iteraţiei simple
Metoda Newton (a tangentelor)
Metoda secantelor

Metoda bisecţiei - ideea

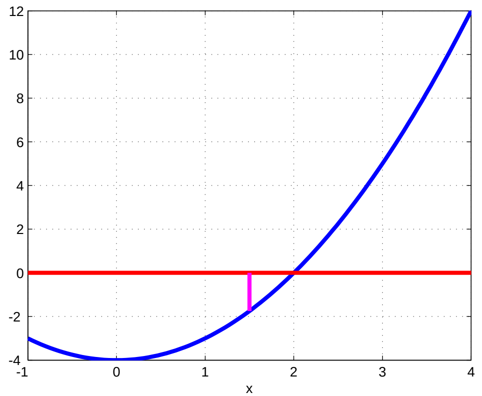

10/43
Gabriela Ciuprina
Ecuaţii şi sisteme algebrice neliniare

Notes

Metoda bisecţiei - ideea

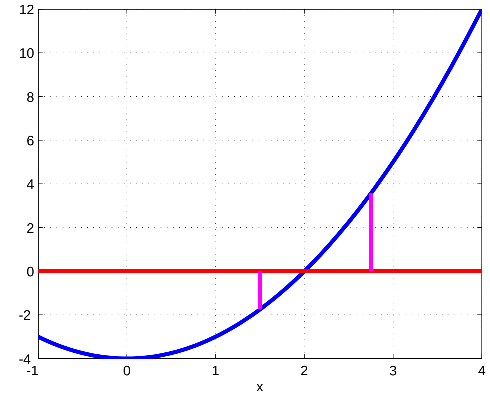

Notes

Metoda bisecţiei - ideea

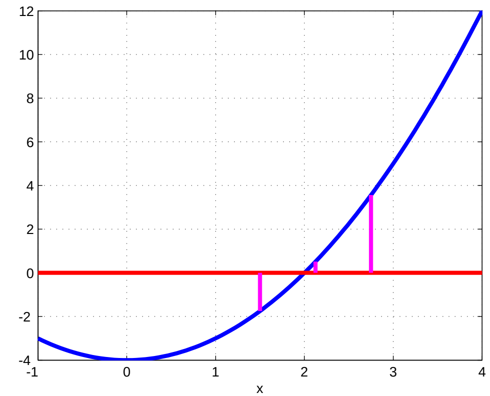

Notes

Metoda bisecţiei - ideea

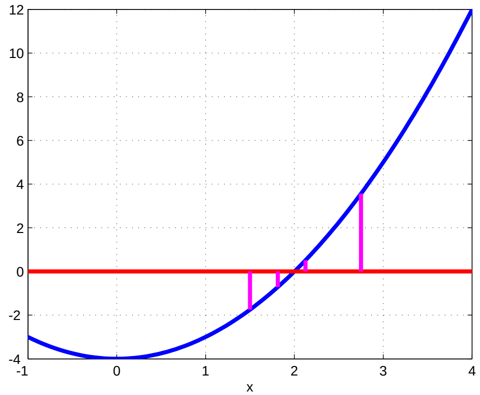

Notes

Ecuaţii algebrice neliniare - formularea problemei
Metode de rezolvare numerică
Sisteme de ecuaţii algebrice neliniare
Metoda bisecţiei
Metoda iteraţiei simple
Metoda Newton (a tangentelor)
Metoda secantelor
Metoda bisecţiei - ideea

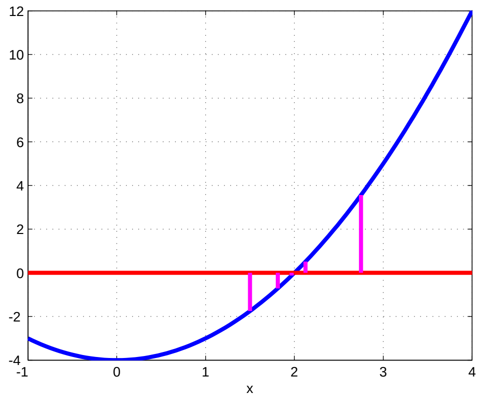

10/43
Gabriela Ciuprina
Ecuaţii şi sisteme algebrice neliniare
Notes

Metodei bisecţiei - algoritm

funcţie bisecţie (a, b, eps, nit)
    real a, b ; domeniul de definiţie al funcţiei f
    real ε ; eroarea impusă
    întreg nit ; număr maxim de iteraţii
    real xm ; soluţia
    întreg $k = 0$; contor iteraţii
    repetă
        $k = k + 1$
        $xm = (a + b)/2$
        dacă $f(xm)f(a) > 0$ **atunci**
            $a = xm$
        altfel
            $b = xm$
    până când $(b - a) < eps$ **sau** $k > nit$
    dacă $k > nit$
        scrie Eroarea impusă nu a fost atinsă.
    întoarce xm ; soluţie
retur

Notes

Metoda bisecţiei - erori

La fiecare iteraţie, eroarea absolută se înjumătăţeste:

$$\begin{aligned}
|x_0 - x^*| &< l \\
|x_1 - x^*| &< l/2 \\
|x_2 - x^*| &< l/2^2 \\
&\vdots \\
|x_k - x^*| &< l/2^k \\
&\vdots
\end{aligned}$$

$l = b - a$

În ipotezele făcute, procedura este garantat convergentă!

Notes

Ideea metodei iteraţiei simple

Ecuaţia de rezolvat:

$$f(x) = 0 \qquad (1)$$

Ideea:

$$x_0, x_1, \ldots, x_k, \ldots \rightarrow x^*$$

Calcul recursiv:

$$x_k = g(x_{k-1}), \qquad (2)$$

g se numeşte *funcţie de iteraţie*

Notes

Ecuaţii algebrice neliniare - formularea problemei
Metode de rezolvare numerică
Sisteme de ecuaţii algebrice neliniare
Metoda bisecţiei
Metoda iteraţiei simple
Metoda Newton (a tangentelor)
Metoda secantelor
Ideea metodei iteraţiei simple
Ecuaţia de rezolvat:
$$f(x) = 0 \qquad (1)$$
Ideea:
$$x_0, x_1, \ldots, x_k, \ldots \rightarrow x^*$$
Calcul recursiv:
$$x_k = g(x_{k-1}), \qquad (2)$$
g se numeşte *funcţie de iteraţie*

1. $g = ?$

13/43
Gabriela Ciuprina Ecuaţii şi sisteme algebrice neliniare

Notes

Ideea metodei iteraţiei simple

Ecuaţia de rezolvat:

$$f(x) = 0 \tag{1}$$

Ideea:

$$x_0, x_1, \ldots, x_k, \ldots \to x^*$$

Calcul recursiv:

$$x_k = g(x_{k-1}), \tag{2}$$

g se numeşte *funcţie de iteraţie*

1. $g = ?$
2. $x_0 = ?$

Notes

Ecuaţii algebrice neliniare - formularea problemei
Metode de rezolvare numerică
Sisteme de ecuaţii algebrice neliniare
Metoda bisecţiei
Metoda iteraţiei simple
Metoda Newton (a tangentelor)
Metoda secantelor

Ideea metodei iteraţiei simple

Ecuaţia de rezolvat:

$$f(x) = 0 \tag{1}$$

Ideea:

$$x_0, x_1, \ldots, x_k, \ldots \to x^*$$

Calcul recursiv:

$$x_k = g(x_{k-1}), \tag{2}$$

g se numeşte *funcţie de iteraţie*

1. $g = ?$
2. $x_0 = ?$
3. Şirul este convergent?

Notes

Ideea metodei iteraţiei simple

Ecuaţia de rezolvat:

$$f(x) = 0 \quad (1)$$

Ideea:

$$x_0, x_1, \ldots, x_k, \ldots \rightarrow x^*$$

Calcul recursiv:

$$x_k = g(x_{k-1}), \quad (2)$$

g se numeşte *funcţie de iteraţie*

1. $g = ?$
2. $x_0 = ?$
3. Şirul este convergent?
4. Care este criteriul de oprire?

Notes

Metoda iteraţiei simple - construcţia lui g

$$x_k = g(x_{k-1}), \qquad \lim_{k\to\infty} x_k = x \quad (3)$$

$$x = g(x) \quad (4)$$

Soluţia ecuaţiei $f(x) = 0$ este punct fix al aplicaţiei g

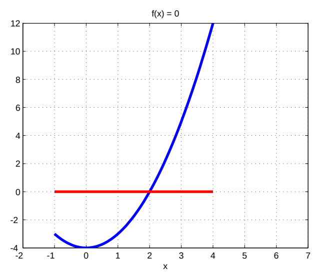

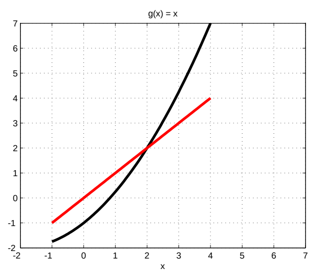

Notes

Metoda iteraţiei simple - construcţia lui g

$$f(x) = 0$$

Notes

Ecuaţii algebrice neliniare - formularea problemei
Metode de rezolvare numerică
Sisteme de ecuaţii algebrice neliniare
Metoda bisecţiei
Metoda iteraţiei simple
Metoda Newton (a tangentelor)
Metoda secantelor

Metoda iteraţiei simple - construcţia lui g

$$f(x) = 0$$

$$cf(x) = 0$$

Notes

Metoda iteraţiei simple - construcţia lui g

$$f(x) = 0$$

$$cf(x) = 0$$

$$x + cf(x) = x$$

Notes

Ecuaţii algebrice neliniare - formularea problemei
Metode de rezolvare numerică
Sisteme de ecuaţii algebrice neliniare
Metoda bisecţiei
Metoda iteraţiei simple
Metoda Newton (a tangentelor)
Metoda secantelor

Metoda iteraţiei simple - construcţia lui g

$$f(x) = 0$$

$$cf(x) = 0$$

$$x + cf(x) = x$$

$$g(x) = x + cf(x) \tag{5}$$

Notes

Metoda iteraţiei simple - construcţia lui g

$$f(x) = 0$$

$$cf(x) = 0$$

$$x + cf(x) = x$$

$$g(x) = x + cf(x) \tag{5}$$

$$x_k = x_{k-1} + cf(x_{k-1}) \qquad k = 1, 2, \ldots, n. \tag{6}$$

Notes

Metoda iteraţiei simple - convergenţa

$$g(x) = x + cf(x) \tag{7}$$

$$x_k = x_{k-1} + cf(x_{k-1}) \qquad k = 1, 2, \ldots, n. \tag{8}$$

Iniţializare arbitrară $x_0 \in [a, b]$.
Obs: Constanta c influenţază puternic convergenţa.

Teoremă - condiţie suficientă de convergenţă

Dacă g este o contratie, atunci şirul iteraţiilor este convergent.

g este contracţie, dacă:

$$|g(x_1) - g(x_2)| < |x_1 - x_2|, \forall x_1, x_2 \in [a, b] \tag{9}$$

Notes

Metoda iteraţiei simple - convergenţa

$$g(x) = x + cf(x) \tag{7}$$

$$x_k = x_{k-1} + cf(x_{k-1}) \qquad k = 1, 2, \ldots, n. \tag{8}$$

Iniţializare arbitrară $x_0 \in [a, b]$.
Obs: Constanta c influenţază puternic convergenţa.

Teoremă - condiţie suficientă de convergenţă

Dacă g este o contratie, atunci şirul iteraţiilor este convergent.

g este contracţie, dacă:

$$|g(x_1) - g(x_2)| \leq L|x_1 - x_2|, \forall x_1, x_2 \in [a, b] \tag{9}$$

$L < 1$ (strict!)

Notes

Metoda iteraţiei simple - convergenţa

Teoremă - condiţie suficientă de convergenţă

Dacă f este derivabilă şi $|g'| < 1$, atunci şirul iteraţiilor este convergent.

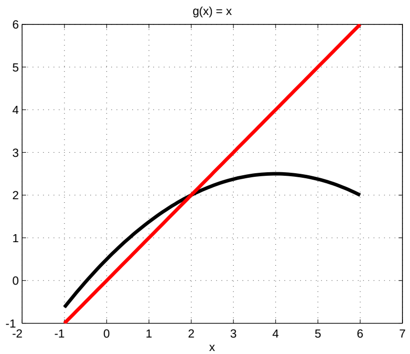

Convergent

Notes

Metoda iteraţiei simple - convergenţa

Teoremă - condiţie suficientă de convergenţă

Dacă f este derivabilă şi $|g'| < 1$, atunci şirul iteraţiilor este convergent.

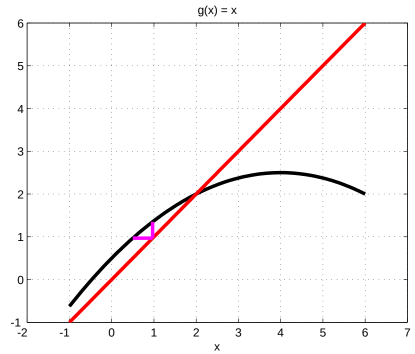

Convergent

Notes

Ecuaţii algebrice neliniare - formularea problemei
Metode de rezolvare numerică
Sisteme de ecuaţii algebrice neliniare
Metoda bisecţiei
Metoda iteraţiei simple
Metoda Newton (a tangentelor)
Metoda secantelor

Metoda iteraţiei simple - convergenţa

Teoremă - condiţie suficientă de convergenţă

Dacă f este derivabilă şi $|g'| < 1$, atunci şirul iteraţiilor este convergent.

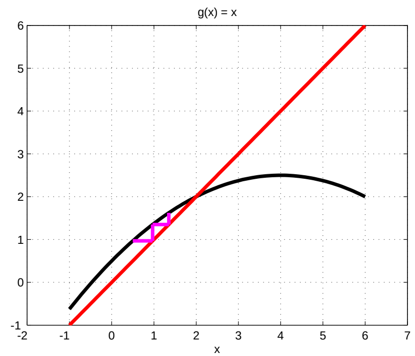

Convergent

17/43
Gabriela Ciuprina
Ecuaţii şi sisteme algebrice neliniare

Notes

Metoda iteraţiei simple - convergenţa

Teoremă - condiţie suficientă de convergenţă

Dacă f este derivabilă şi $|g'| < 1$, atunci şirul iteraţiilor este convergent.

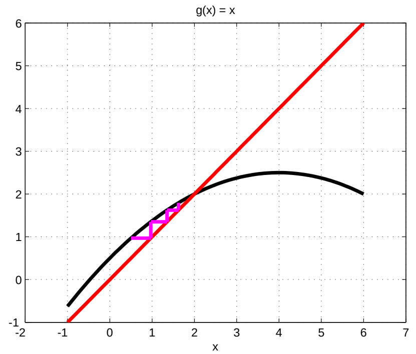

Convergent

Notes

Metoda iteraţiei simple - convergenţa

Teoremă - condiţie suficientă de convergenţă

Dacă f este derivabilă şi $|g'| < 1$, atunci şirul iteraţiilor este convergent.

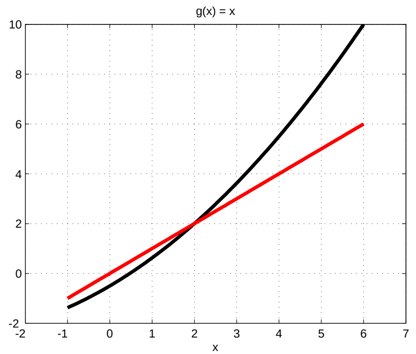

Divergent

Notes

Metoda iteraţiei simple - convergenţa

Teoremă - condiţie suficientă de convergenţă

Dacă f este derivabilă şi $|g'| < 1$, atunci şirul iteraţiilor este convergent.

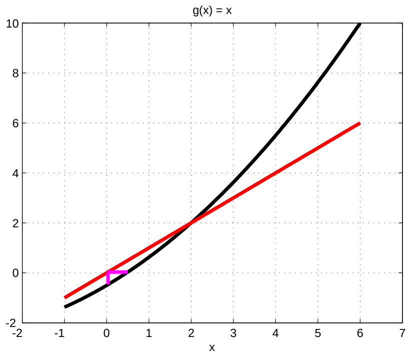

Divergent

Notes

Ecuaţii algebrice neliniare - formularea problemei
Metode de rezolvare numerică
Sisteme de ecuaţii algebrice neliniare
Metoda bisecţiei
Metoda iteraţiei simple
Metoda Newton (a tangentelor)
Metoda secantelor

Metoda iteraţiei simple - convergenţa

Teoremă - condiţie suficientă de convergenţă

Dacă f este derivabilă şi $|g'| < 1$, atunci şirul iteraţiilor este convergent.

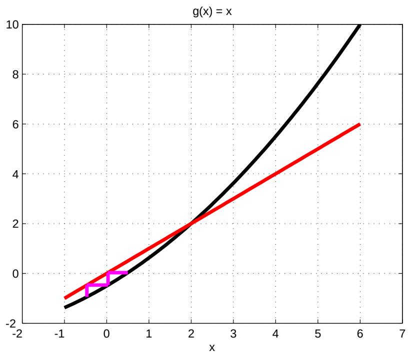

Divergent

17/43
Gabriela Ciuprina
Ecuaţii şi sisteme algebrice neliniare

Notes

Metoda iteraţiei simple - convergenţa

Teoremă - condiţie suficientă de convergenţă

Dacă f este derivabilă şi $|g'| < 1$, atunci şirul iteraţiilor este convergent.

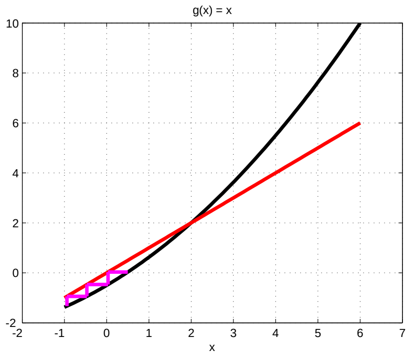

Divergent

Notes

Metoda iteraţiei simple - convergenţa

Condiţia $|g'| < 1$ este echivalentă cu:

$$|1 + cf'(x)| < 1, \quad x \in [a, b]. \tag{10}$$

$\Rightarrow$ importanţa constantei c

Cu cât $|g'| = |1 + cf'(x)|$ este mai mic, cu atât şirul iterativ este mai rapid convergent.

Notăm L o margine a derivatei $|g'|(x) \leq L$.

$$|x_1 - x^*| = |g(x_0) - g(x^*)| = |g'(\zeta)(x_0 - x^*)| \leq L|x_0 - x^*|$$

$$|x_2 - x^*| \leq L|x_1 - x^*| \leq L^2|x_0 - x^*|$$

$$|x_3 - x^*| \leq L|x_2 - x^*| \leq L^3|x_0 - x^*|$$

$$\vdots$$

$$|x_k - x^*| \leq L^k|x_0 - x^*| \tag{11}$$

Notes

Metoda iteraţiei simple - condiţia de oprire

Eroarea $|x_n - x^*|$ - nu se poate calcula
Reziduul $|f(x_n)|$ - se poate calcula, dar trebuie corelat cu numărul de condiţionare

$$f(x_n) - f(x^*) = f'(\zeta)(x_n - x^*)$$

$$|x_n - x^*| = \frac{1}{f'(\zeta)}|f(x_n)|$$

$$|x_n - x^*| \leq \hat{k}|f(x_n)|$$

Notes

Metoda iteraţiei simple - condiţia de oprire

Dar

$$|x_n - x_{n-1}| = |g(x_{n-1}) - x_{n-1}| = |x_{n-1} + cf(x_{n-1}) - x_{n-1}| = |cf(x_{n-1})|$$

Dacă c e corelat cu inversa derivatei, atunci cel mai natural criteriu de oprire este

$$|x_n - x_{n-1}| < \varepsilon$$

unde ε este parametru de intrare (impus de utilizator).

Notes

Metoda Newton

c se alege a.î. viteza de convergenţă să fie maximă:

$$1 + c_k f'(x_k) = 0$$

$$c_k = -\frac{1}{f'(x_k)}. \tag{12}$$

$$x_{k+1} = x_k - \frac{f(x_k)}{f'(x_k)} \quad k = 1, 2, \ldots \tag{13}$$

Semnificaţie geometrică: La fiecare iteraţie graficul funcţiei este aproximat cu tangenta dusă în punctul de coordonate $x_k, f(x_k)$.
OBS: Metoda eşuează dacă tangenta are panta zero.

Notes

Metoda Newton

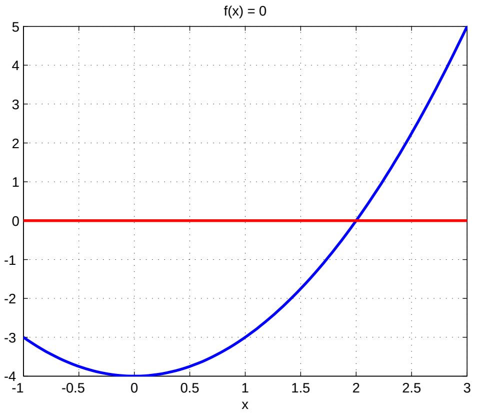

Notes

Metoda Newton

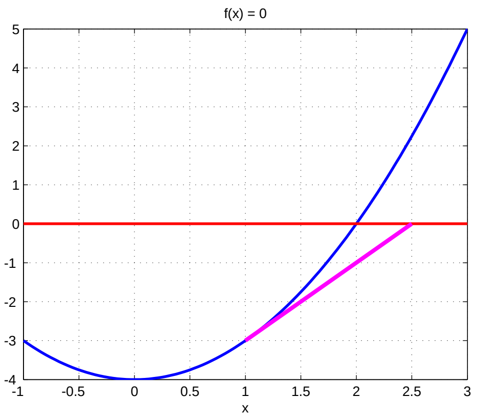

Notes

Ecuaţii algebrice neliniare - formularea problemei
Metode de rezolvare numerică
Sisteme de ecuaţii algebrice neliniare
Metoda bisecţiei
Metoda iteraţiei simple
Metoda Newton (a tangentelor)
Metoda secantelor

Metoda Newton

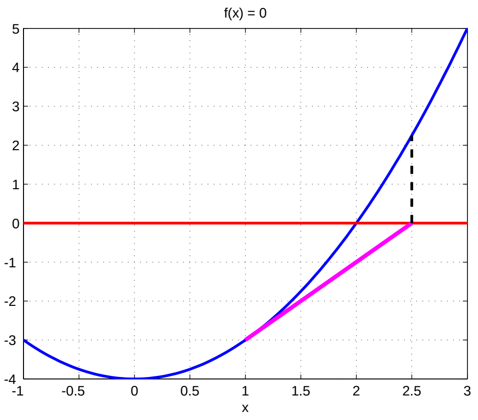

Notes

Metoda Newton

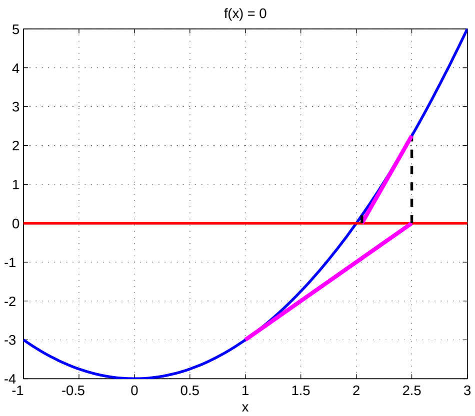

Notes

Ecuaţii algebrice neliniare - formularea problemei
Metode de rezolvare numerică
Sisteme de ecuaţii algebrice neliniare
Metoda bisecţiei
Metoda iteraţiei simple
Metoda Newton (a tangentelor)
Metoda secantelor

Metoda Newton

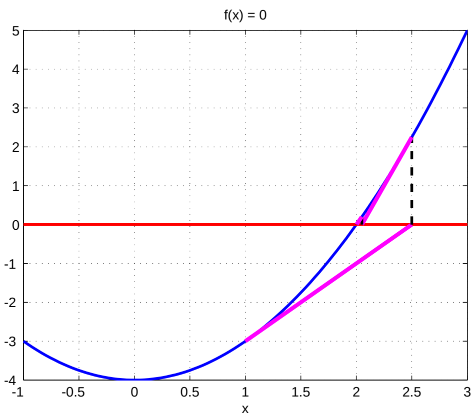

22/43
Gabriela Ciuprina
Ecuaţii şi sisteme algebrice neliniare

Notes

Metoda Newton

Justificare: Ecuaţia dreptei tangente:

$$y = f'(x)(x - x_k) + f(x_k), \tag{14}$$

Intersecţia tangentei cu axa orizontală:

$$y = 0 \Rightarrow x = x_{k+1} = x_k - \frac{f(x_k)}{f'(x_k)}$$

Obs: la fiecare iteraţie trebuie evaluată derivata $f'(x_k)$, ceea ce poate necesita un efort mare de calcul.
:(
Ce se poate face pentru diminuarea efortului de calcul?

Notes

Metoda tangentelor paralele

Variantă simplificată metoda **Newton-Kantorovici (a tangentelor paralele)**

$$c = -1/f'(x_0)$$

$$x_{k+1} = x_k - \frac{f(x_k)}{f'(x_0)} \tag{15}$$

Semnificaţia geometrică?

Notes

Metoda tangentelor paralele

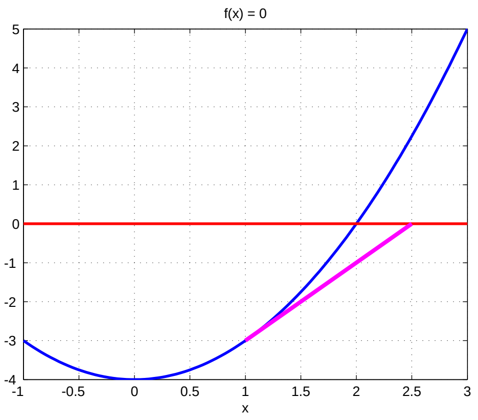

Notes

Ecuaţii algebrice neliniare - formularea problemei
Metode de rezolvare numerică
Sisteme de ecuaţii algebrice neliniare
Metoda bisecţiei
Metoda iteraţiei simple
Metoda Newton (a tangentelor)
Metoda secantelor

Metoda tangentelor paralele

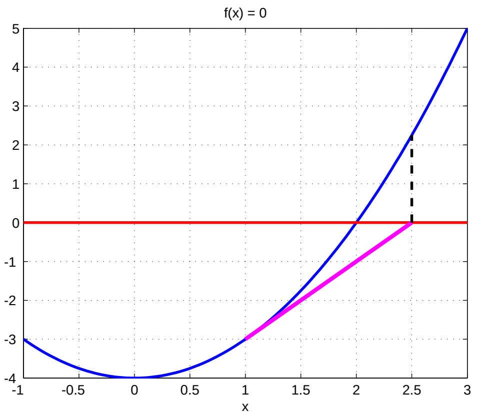

Notes

Metoda tangentelor paralele

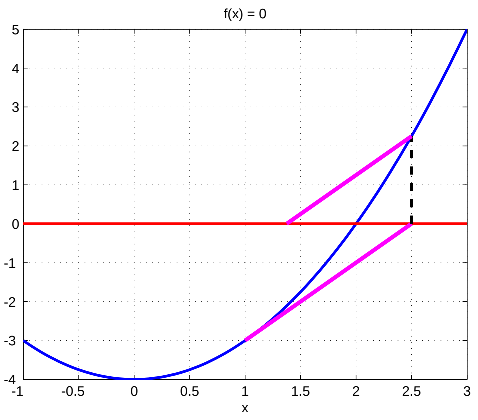

Notes

Ecuaţii algebrice neliniare - formularea problemei
Metode de rezolvare numerică
Sisteme de ecuaţii algebrice neliniare
Metoda bisecţiei
Metoda iteraţiei simple
Metoda Newton (a tangentelor)
Metoda secantelor

Metoda tangentelor paralele

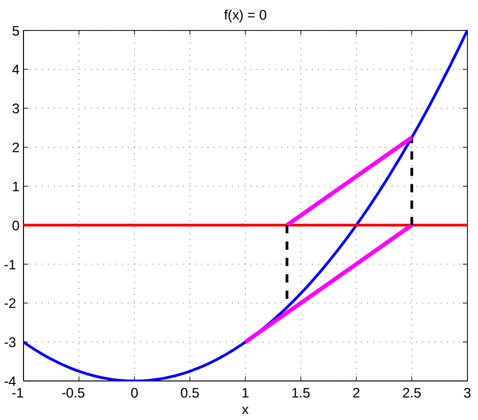

Notes

Metoda tangentelor paralele

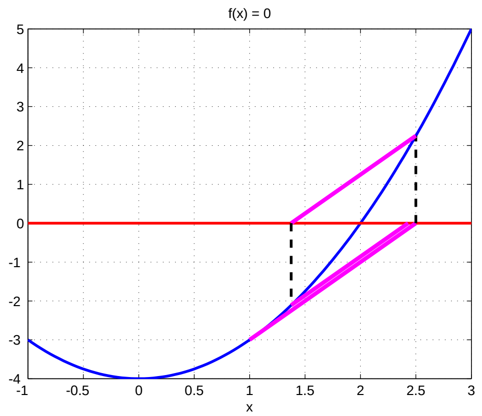

Notes

Ecuaţii algebrice neliniare - formularea problemei
Metode de rezolvare numerică
Sisteme de ecuaţii algebrice neliniare
Metoda bisecţiei
Metoda iteraţiei simple
Metoda Newton (a tangentelor)
Metoda secantelor

Metoda tangentelor paralele

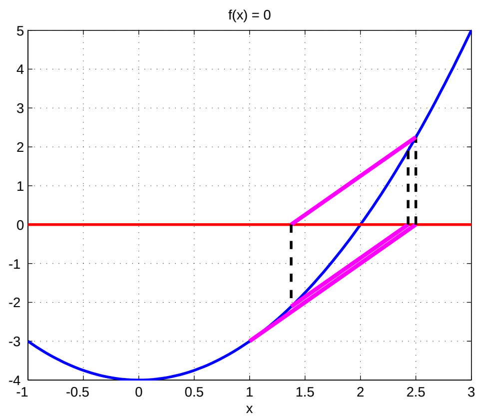

Notes

Metoda tangentelor paralele

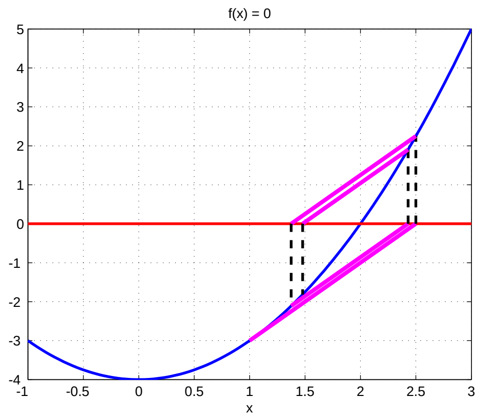

Notes

Ecuaţii algebrice neliniare - formularea problemei
Metode de rezolvare numerică
Sisteme de ecuaţii algebrice neliniare
Metoda bisecţiei
Metoda iteraţiei simple
Metoda Newton (a tangentelor)
Metoda secantelor

Metoda tangentelor paralele

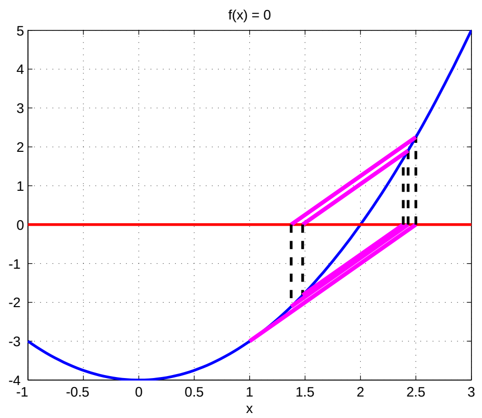

Notes

Metoda tangentelor paralele

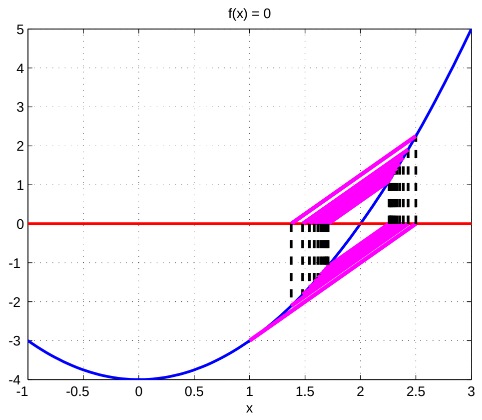

Notes

Metoda tangentelor paralele

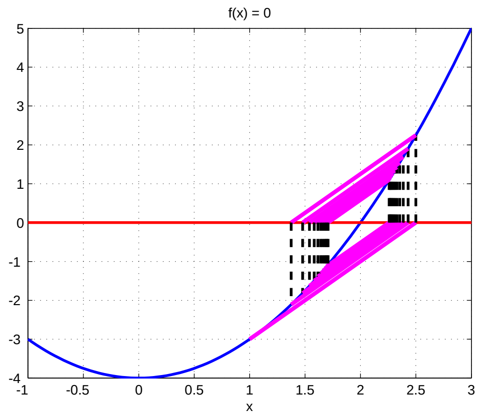

Notes

Metoda tangentelor paralele

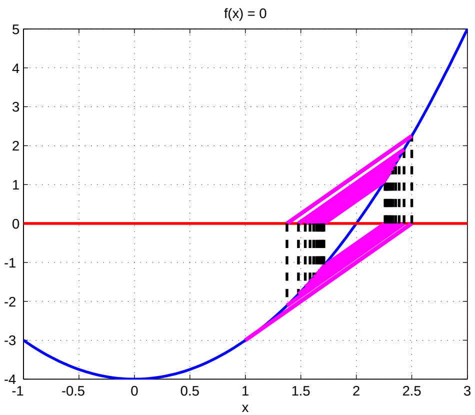

- S-a redus efortul de calcul, dar doar pentru o iteraţie

Notes

Ecuaţii algebrice neliniare - formularea problemei
Metode de rezolvare numerică
Sisteme de ecuaţii algebrice neliniare
Metoda bisecţiei
Metoda iteraţiei simple
Metoda Newton (a tangentelor)
Metoda secantelor

Metoda tangentelor paralele

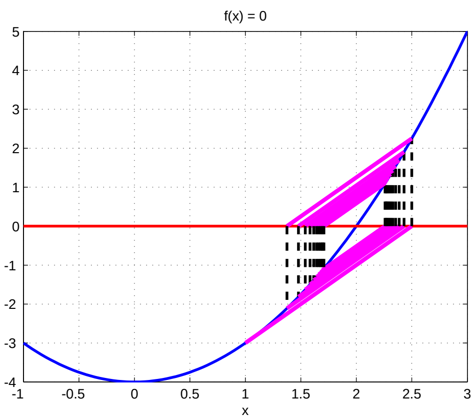

- S-a redus efortul de calcul, dar doar pentru o iteraţie
- Rămâne necesitatea de a avea o expresie analitică pentru derivată $f'(x)$.

Notes

Metoda tangentelor paralele

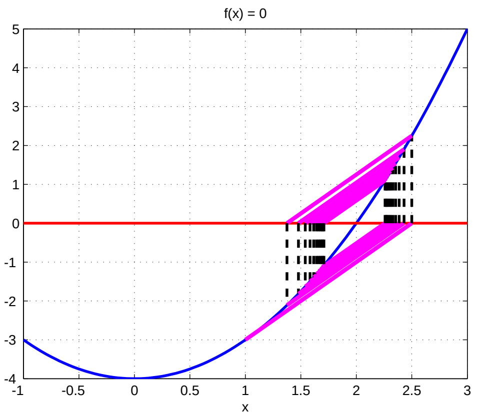

- S-a redus efortul de calcul, dar doar pentru o iteraţie
- Rămâne necesitatea de a avea o expresie analitică pentru derivată $f'(x)$.
- Ce se poate face dacă nu există o astfel de expresie?

Notes

Metoda secantelor

Foloseşte o aproximare numerică a derivatei

$$f'(x_k) \approx \frac{f(x_k) - f(x_{k-1})}{x_k - x_{k-1}}, \tag{16}$$

$$x_{k+1} = x_k - \frac{f(x_k)(x_k - x_{k-1})}{f(x_k) - f(x_{k-1})} \quad k = 1, 2, \ldots \tag{17}$$

Semnificaţie geometrică: La fiecare iteraţie graficul funcţiei este aproximat cu secanta ce uneşte ultimele două puncte din şirul iterativ, având coordonatele $x_{k-1}, f(x_{k-1})$ şi respectiv $x_k, f(x_k)$.
OBS: Metoda eşuează dacă secanta are panta zero.

Notes

Metoda secantelor

Obs: funcţia de iteraţie are două variabile $x_{k+1} = g(x_k, x_{k-1})$, deci necesită o iniţializare dublă x_0, x_1 (ex: $x_0 = b, x_1 = a$).

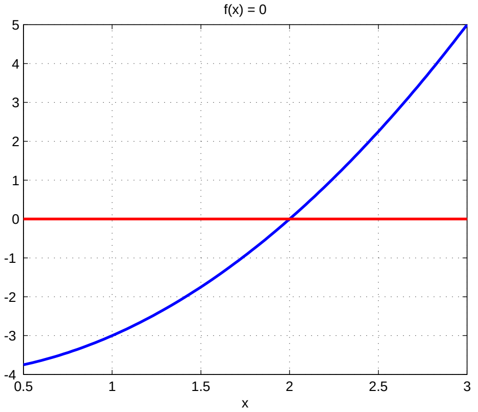

Notes

Ecuaţii algebrice neliniare - formularea problemei
Metode de rezolvare numerică
Sisteme de ecuaţii algebrice neliniare
Metoda bisecţiei
Metoda iteraţiei simple
Metoda Newton (a tangentelor)
Metoda secantelor

Metoda secantelor

Obs: funcţia de iteraţie are două variabile $x_{k+1} = g(x_k, x_{k-1})$, deci necesită o iniţializare dublă x_0, x_1 (ex: $x_0 = b, x_1 = a$).

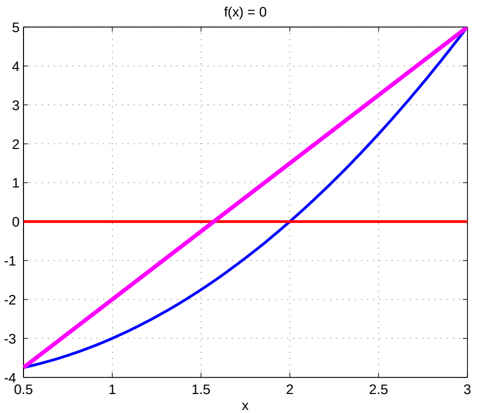

Notes

Metoda secantelor

Obs: funcţia de iteraţie are două variabile $x_{k+1} = g(x_k, x_{k-1})$, deci necesită o iniţializare dublă x_0, x_1 (ex: $x_0 = b, x_1 = a$).

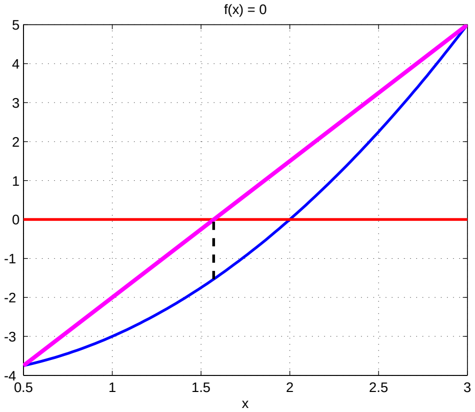

Notes

Ecuaţii algebrice neliniare - formularea problemei
Metode de rezolvare numerică
Sisteme de ecuaţii algebrice neliniare
Metoda bisecţiei
Metoda iteraţiei simple
Metoda Newton (a tangentelor)
Metoda secantelor

Metoda secantelor

Obs: funcţia de iteraţie are două variabile $x_{k+1} = g(x_k, x_{k-1})$, deci necesită o iniţializare dublă x_0, x_1 (ex: $x_0 = b, x_1 = a$).

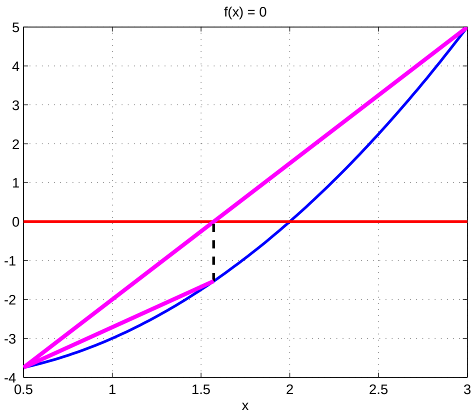

28/43
Gabriela Ciuprina
Ecuaţii şi sisteme algebrice neliniare

Notes

Metoda secantelor

Obs: funcţia de iteraţie are două variabile $x_{k+1} = g(x_k, x_{k-1})$, deci necesită o iniţializare dublă x_0, x_1 (ex: $x_0 = b, x_1 = a$).

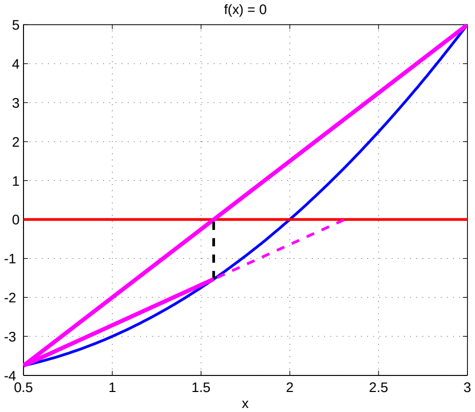

Notes

Ecuaţii algebrice neliniare - formularea problemei
Metode de rezolvare numerică
Sisteme de ecuaţii algebrice neliniare
Metoda bisecţiei
Metoda iteraţiei simple
Metoda Newton (a tangentelor)
Metoda secantelor

Metoda secantelor

Obs: funcţia de iteraţie are două variabile $x_{k+1} = g(x_k, x_{k-1})$, deci necesită o iniţializare dublă x_0, x_1 (ex: $x_0 = b, x_1 = a$).

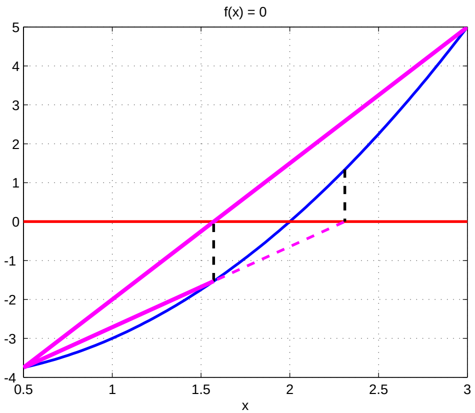

Notes

Metoda secantelor

Obs: funcţia de iteraţie are două variabile $x_{k+1} = g(x_k, x_{k-1})$, deci necesită o iniţializare dublă x_0, x_1 (ex: $x_0 = b, x_1 = a$).

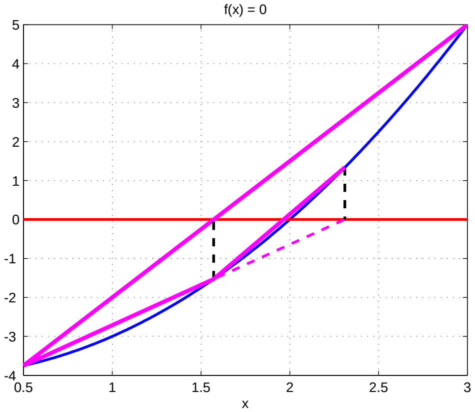

Notes

Ecuaţii algebrice neliniare - formularea problemei
Metode de rezolvare numerică
Sisteme de ecuaţii algebrice neliniare
Metoda bisecţiei
Metoda iteraţiei simple
Metoda Newton (a tangentelor)
Metoda secantelor

Metoda secantelor

Obs: funcţia de iteraţie are două variabile $x_{k+1} = g(x_k, x_{k-1})$, deci necesită o iniţializare dublă x_0, x_1 (ex: $x_0 = b, x_1 = a$).

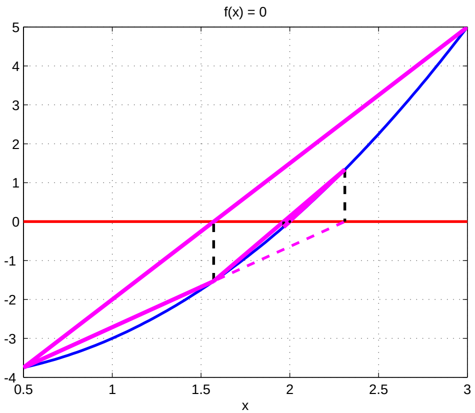

28/43
Gabriela Ciuprina
Ecuaţii şi sisteme algebrice neliniare

Notes

Metoda secantelor

Obs: dacă: $x_0 = a, x_1 = b$.

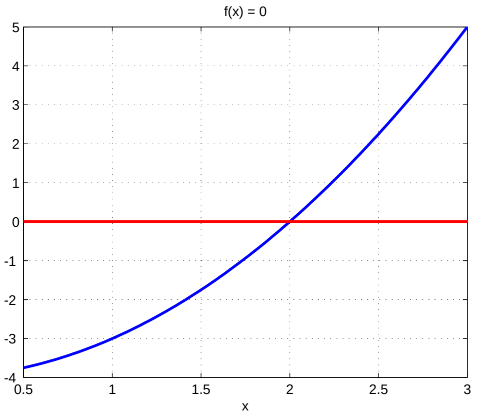

Notes

Ecuaţii algebrice neliniare - formularea problemei
Metode de rezolvare numerică
Sisteme de ecuaţii algebrice neliniare
Metoda bisecţiei
Metoda iteraţiei simple
Metoda Newton (a tangentelor)
Metoda secantelor

Metoda secantelor

Obs: dacă: $x_0 = a, x_1 = b$.

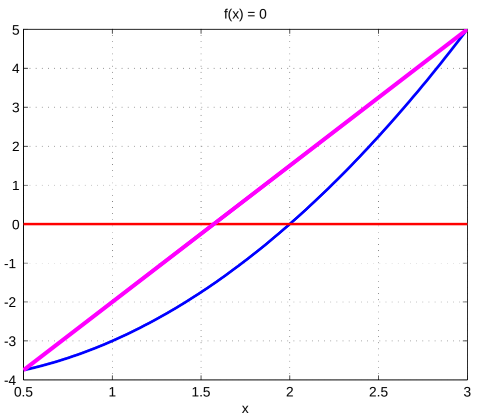

Notes

Metoda secantelor

Obs: dacă: $x_0 = a, x_1 = b$.

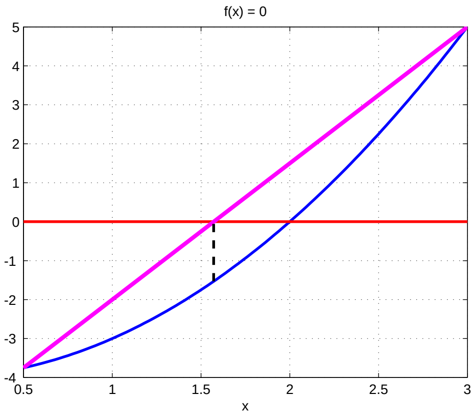

Notes

Ecuaţii algebrice neliniare - formularea problemei
Metode de rezolvare numerică
Sisteme de ecuaţii algebrice neliniare
Metoda bisecţiei
Metoda iteraţiei simple
Metoda Newton (a tangentelor)
Metoda secantelor

Metoda secantelor

Obs: dacă: $x_0 = a, x_1 = b$.

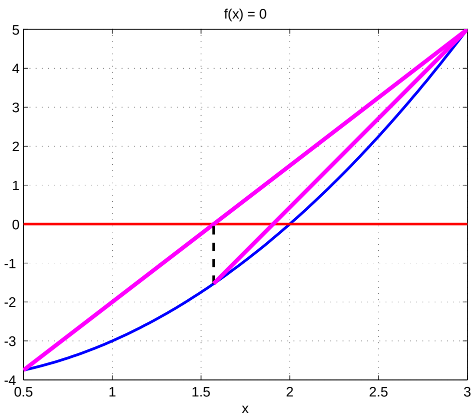

Notes

Metoda secantelor

Obs: dacă: $x_0 = a, x_1 = b$.

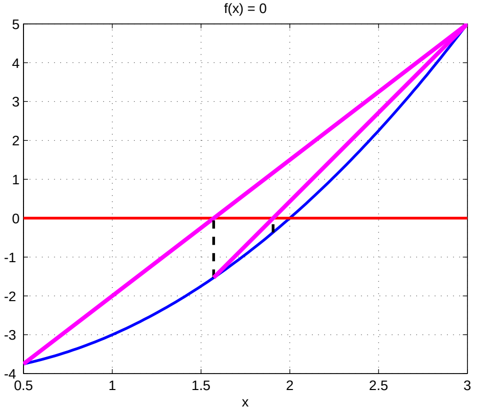

Notes

Ecuaţii algebrice neliniare - formularea problemei
Metode de rezolvare numerică
Sisteme de ecuaţii algebrice neliniare
Metoda bisecţiei
Metoda iteraţiei simple
Metoda Newton (a tangentelor)
Metoda secantelor
Metoda secantelor
Obs: dacă: $x_0 = a, x_1 = b$.

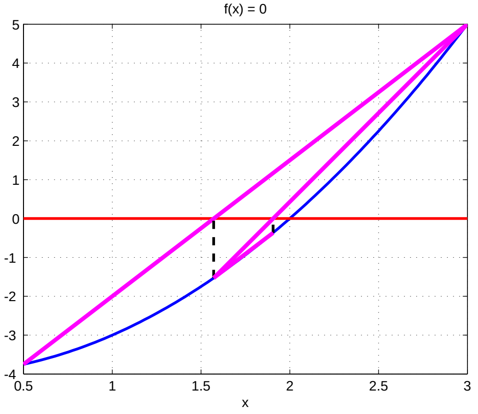

29/43
Gabriela Ciuprina
Ecuaţii şi sisteme algebrice neliniare
Notes

Metoda secantelor

Obs: variantă modificaţă, se alege secanta corespunzătoare unei schimbări a semnului.

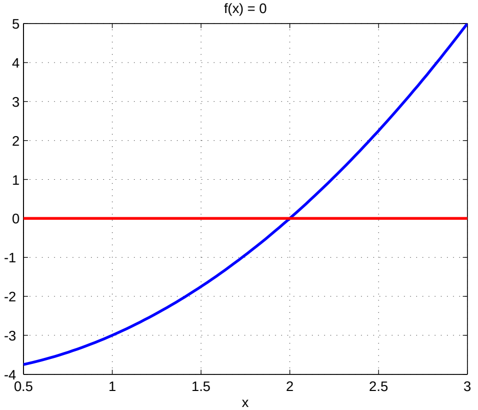

Notes

Ecuaţii algebrice neliniare - formularea problemei
Metode de rezolvare numerică
Sisteme de ecuaţii algebrice neliniare
Metoda bisecţiei
Metoda iteraţiei simple
Metoda Newton (a tangentelor)
Metoda secantelor

Metoda secantelor

Obs: variantă modificaţă, se alege secanta corespunzătoare unei schimbări a semnului.

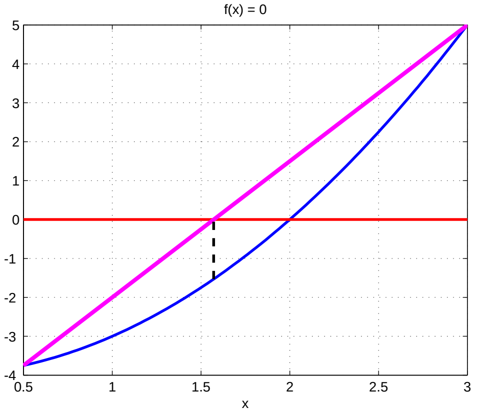

Notes

Metoda secantelor

Obs: variantă modificaţă, se alege secanta corespunzătoare unei schimbări a semnului.

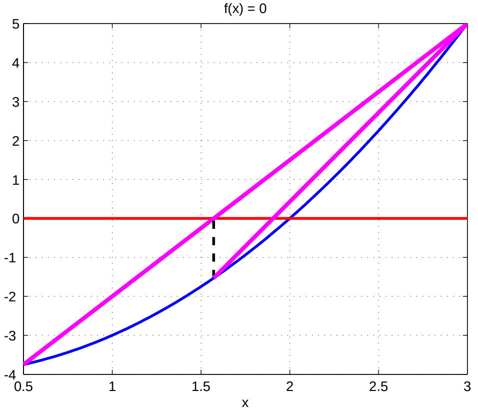

Notes

Ecuaţii algebrice neliniare - formularea problemei
Metode de rezolvare numerică
Sisteme de ecuaţii algebrice neliniare
Metoda bisecţiei
Metoda iteraţiei simple
Metoda Newton (a tangentelor)
Metoda secantelor

Metoda secantelor

Obs: variantă modificaţă, se alege secanta corespunzătoare unei schimbări a semnului.

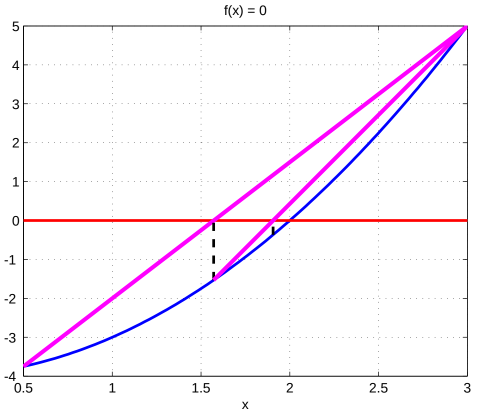

Notes

Metoda secantelor

Obs: variantă modificată, se alege secanta corespunzătoare unei schimbări a semnului.

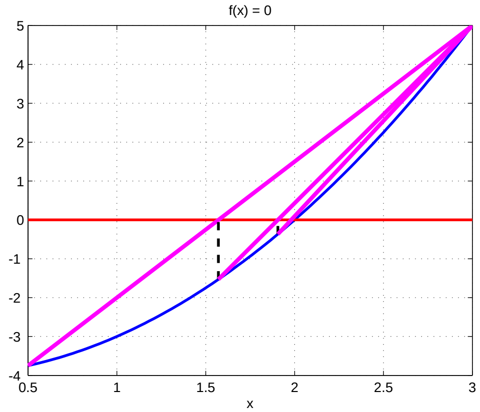

Notes

Algoritmi

procedura iteraţie simplă (x_0, *eps*, *nit*)
real x_0 ; iniţializare soluţie
real *eps* ; eroarea impusă
întreg *nit* ; număr maxim de iteraţii
întreg $k = 0$; contor iteraţii
real $xvechi = x_0$; iniţializarea soluţiei
repetă
    $k = k + 1$
    $xnou = g(xvechi)$; unde g(x)=x+cf(x)
    $d = |xnou - xvechi|$
    $xvechi = xnou$
până când $d < eps$ **sau** $k > nit$
dacă $k \leq nit$
    scrie *xnou*
retur

Notes

Algoritmi

procedura Newton (x_0, eps, nit)
real x_0 ; iniţializare soluţie
real eps ; eroarea impusă
întreg nit ; număr maxim de iteraţii
întreg $k = 0$; contor iteraţii
real $xvechi = x_0$; iniţializarea soluţiei
repetă
  $k = k + 1$
  $xnou = xvechi - f(xvechi)/fder(xvechi)$
  $d = |xnou - xvechi|$
  $xvechi = xnou$
până când $d < eps$ **sau** $k > nit$
dacă $k \leq nit$
  scrie $xnou$
retur

Notes

Ecuaţii algebrice neliniare - formularea problemei
Metode de rezolvare numerică
Sisteme de ecuaţii algebrice neliniare
Metoda bisecţiei
Metoda iteraţiei simple
Metoda Newton (a tangentelor)
Metoda secantelor

Algoritmi

procedura tangente paralele (x_0, eps, nit)
real x_0 ; iniţializare soluţie
real eps ; eroarea impusă
întreg nit ; număr maxim de iteraţii
real $xvechi = x_0$; iniţializarea soluţiei
real $fd = fder(x_0)$; valoarea derivatei în x_0
repetă
  $k = k + 1$
  $xnou = xvechi - f(xvechi)/fd$
  $d = |xnou - xvechi|$
  $xvechi = xnou$
până când $d < eps$ **sau** $k > nit$
dacă $k \leq nit$
  scrie $xnou$
retur

31/43
Gabriela Ciuprina Ecuaţii şi sisteme algebrice neliniare

Notes

Algoritmi

procedura secante (a, b, eps, nit)
real a, b ; domeniul de definiţie al funcţiei
real eps ; eroarea impusă
întreg nit ; număr maxim de iteraţii
întreg $k = 0$; contor iteraţii
real $xv = a$; iniţializări ale soluţiei
real $xvv = b$
repetă
  $k = k + 1$
  $xnou = xv - (xv - xvv)f(xv)/(f(xv) - f(xvv))$
  $d = |xnou - xv|$
  $xvv = xv$
  $xv = xnou$
până când $d < eps$ **sau** $k > nit$
dacă $k \leq nit$
  scrie $xnou$
retur

Notes

Comparaţie - efortul de calcul

- Depinde de eroarea impusă soluţiei.
- Efortul pentru o iteraţie depinde de metodă.
- Operaţiile de referinţă: evaluarea funcţiei f sau a derivatei acesteia.

Metoda	Număr de evaluări pe iteraţie
Bisecţiei	2 pentru f (poate fi redusă la o evaluare)
Iteraţia simplă	1 pentru f
Tangente paralele	1 pentru f
Newton	1 pentru f şi 1 pentru f'
Secante	2 pentru f (poate fi redusă la o evaluare)

Notes

Comparaţie - convergenţă

Bisecţia

- garantat convergentă în ipoteza schimbării semnului;
- deoarece $a_k = 1/2a_{k-1}$ se spune că are convergenţă liniară.

a_k = marginea erorii absolute - revedeţi cursul despre erori.

Notes

Comparaţie - convergenţă

Metodele bazate pe iteraţii

- nu sunt garantat convergente;
- viteza de convergenţă diferă de la o metodă la alta;
- metoda Newton e cea mai rapid convergentă, are convergenţă pătratică (demo pe slide-ul următor).
- metoda secantelor are o viteză de convergenţă între cea liniară şi cea pătratia ("superliniară"): $a_k \approx C a_{k-1}^{\alpha}$, $\alpha = (1+\sqrt{5})/2 \approx 1.61$. [Cheney]

Metoda Newton ar putea avea o eficienţă globală superioară, chiar dacă la fiecare iteraţie timpul de calcul este mai mare.

Notes

Convergenţa metodei Newton - demonstraţie

Funcţia de iteraţie $g(x) = x - \frac{f(x)}{f'(x)}$
Se verifică uşor că $g'(x^*) = 0$

$$g(x) = g(x^*) + (x - x^*)g'(x^*) + (x - x^*)^2 g''(\zeta)/2$$

Notes

Ecuaţii algebrice neliniare - formularea problemei
Metode de rezolvare numerică
Sisteme de ecuaţii algebrice neliniare
Metoda bisecţiei
Metoda iteraţiei simple
Metoda Newton (a tangentelor)
Metoda secantelor

Convergenţa metodei Newton - demonstraţie

Funcţia de iteraţie $g(x) = x - \frac{f(x)}{f'(x)}$
Se verifică uşor că $g'(x^*) = 0$

$$g(x) = g(x^*) + (x - x^*)g'(x^*) + (x - x^*)^2 g''(\zeta)/2$$

$$g(x) = g(x^*) + (x - x^*)^2 g''(\zeta)/2$$

Notes

Convergenţa metodei Newton - demonstraţie

Funcţia de iteraţie $g(x) = x - \frac{f(x)}{f'(x)}$
Se verifică uşor că $g'(x^*) = 0$

$$g(x) = g(x^*) + (x - x^*)g'(x^*) + (x - x^*)^2 g''(\zeta)/2$$

$$g(x) = g(x^*) + (x - x^*)^2 g''(\zeta)/2$$

$$g(x_{k-1}) = g(x^*) + (x_{k-1} - x^*)^2 g''(\zeta)/2$$

Notes

Ecuaţii algebrice neliniare - formularea problemei
Metode de rezolvare numerică
Sisteme de ecuaţii algebrice neliniare
Metoda bisecţiei
Metoda iteraţiei simple
Metoda Newton (a tangentelor)
Metoda secantelor

Convergenţa metodei Newton - demonstraţie

Funcţia de iteraţie $g(x) = x - \frac{f(x)}{f'(x)}$
Se verifică uşor că $g'(x^*) = 0$

$$g(x) = g(x^*) + (x - x^*)g'(x^*) + (x - x^*)^2 g''(\zeta)/2$$

$$g(x) = g(x^*) + (x - x^*)^2 g''(\zeta)/2$$

$$g(x_{k-1}) = g(x^*) + (x_{k-1} - x^*)^2 g''(\zeta)/2$$

$$x_k = x^* + (x_{k-1} - x^*)^2 g''(\zeta)/2$$

35/43
Gabriela Ciuprina
Ecuaţii şi sisteme algebrice neliniare

Notes

Convergenţa metodei Newton - demonstraţie

Funcţia de iteraţie $g(x) = x - \frac{f(x)}{f'(x)}$
Se verifică uşor că $g'(x^*) = 0$

$$g(x) = g(x^*) + (x - x^*)g'(x^*) + (x - x^*)^2 g''(\zeta)/2$$

$$g(x) = g(x^*) + (x - x^*)^2 g''(\zeta)/2$$

$$g(x_{k-1}) = g(x^*) + (x_{k-1} - x^*)^2 g''(\zeta)/2$$

$$x_k = x^* + (x_{k-1} - x^*)^2 g''(\zeta)/2$$

$$|x_k - x^*| \leq M|(x_{k-1} - x^*)|^2 \qquad (18)$$

Notes

Ecuaţii algebrice neliniare - formularea problemei
Metode de rezolvare numerică
Sisteme de ecuaţii algebrice neliniare
Metoda bisecţiei
Metoda iteraţiei simple
Metoda Newton (a tangentelor)
Metoda secantelor

Convergenţa metodei Newton - demonstraţie

Funcţia de iteraţie $g(x) = x - \frac{f(x)}{f'(x)}$
Se verifică uşor că $g'(x^*) = 0$

$$g(x) = g(x^*) + (x - x^*)g'(x^*) + (x - x^*)^2 g''(\zeta)/2$$

$$g(x) = g(x^*) + (x - x^*)^2 g''(\zeta)/2$$

$$g(x_{k-1}) = g(x^*) + (x_{k-1} - x^*)^2 g''(\zeta)/2$$

$$x_k = x^* + (x_{k-1} - x^*)^2 g''(\zeta)/2$$

$$|x_k - x^*| \leq M|(x_{k-1} - x^*)|^2 \qquad (18)$$

q.e.d.

Notes

Enunţ

Se dau $f_k : \mathbb{R}^n \to \mathbb{R}$, continue, $k = 1, \ldots, n$.
Se cer x_k pentru care

$$\begin{aligned} f_1(x_1, x_2, \ldots, x_n) &= 0 \\ f_2(x_1, x_2, \ldots, x_n) &= 0 \\ &\vdots \\ f_n(x_1, x_2, \ldots, x_n) &= 0 \end{aligned}$$

Notes

Enunţ

Se dă $\mathbf{F} : \mathbb{R}^n \Rightarrow \mathbb{R}^n$, continuă.
Se cere $\mathbf{x} \in \mathbb{R}^n$ pentru care

$$\mathbf{F}(\mathbf{x}) = \mathbf{0} \qquad (19)$$

unde

$$\mathbf{F} = [f_1, f_2, \ldots, f_n]^T \in \mathbb{R}^n$$

$$\mathbf{x} = [x_1, x_2, \ldots, x_n]^T \in \mathbb{R}^n$$

Exemplu: - circuite rezistive neliniare. Altele?

Notes

Iteraţii simple

Bisecţia - nu se poate generaliza

Iteraţia simplă:

$$\mathbf{x}^{(k+1)} = \mathbf{G}(\mathbf{x}^{(k)}) \tag{20}$$

$$\mathbf{G}(\mathbf{x}) = \mathbf{x} + \mathbf{C}\mathbf{F}(\mathbf{x}) \tag{21}$$

unde $\mathbf{C} \in \mathbb{R}^{n \times n}$

Procedura este convergentă dacă

$$\|\mathbf{G}\| < 1$$

$\Leftrightarrow$

$$\|\mathbf{I} + \mathbf{C}\mathbf{F}'(\mathbf{x})\|$$

unde $\mathbf{F}'$ este matricea Jacobian.

Notes

Iteraţii simple

Matricea Jacobian

$$\mathbf{F}' = \begin{bmatrix} \frac{\partial f_1}{\partial x_1} & \frac{\partial f_1}{\partial x_2} & \cdots & \frac{\partial f_1}{\partial x_n} \\ \frac{\partial f_2}{\partial x_1} & \frac{\partial f_2}{\partial x_2} & \cdots & \frac{\partial f_2}{\partial x_n} \\ \vdots & & & \\ \frac{\partial f_n}{\partial x_1} & \frac{\partial f_n}{\partial x_2} & \cdots & \frac{\partial f_n}{\partial x_n} \end{bmatrix} \tag{22}$$

Procedura e cu atât mai rapid convergentă cu cât $\|\mathbf{I} + \mathbf{C}\mathbf{F}'(\mathbf{x})\|$ este mai mică.

$$\Rightarrow$$

Viteza maximă de convergenţă corespunde alegerii

$$\|\mathbf{I} + \mathbf{C}\mathbf{F}'(\mathbf{x})\| = 0$$

Notes

Newton

Newton:

$$\mathbf{C} = -(\mathbf{F}'(\mathbf{x}))^{-1} \tag{23}$$

Iteraţii Newton:

$$\mathbf{x}^{(k+1)} = \mathbf{x}^{(k)} - (\mathbf{F}'(\mathbf{x}^{(k)}))^{-1}\mathbf{F}(\mathbf{x}^{(k)}) \tag{24}$$

Metoda eşuează dacă se întâlneşte o matrice Jacobian singulară.

Notes

Newton - algoritm

Nu se implementează formula

$$\mathbf{x}^{(k+1)} = \mathbf{x}^{(k)} - (\mathbf{F}'(\mathbf{x}^{(k)}))^{-1}\mathbf{F}(\mathbf{x}^{(k)}) \tag{25}$$

Dacă notăm **z** corecţia:

$$\mathbf{x}^{(k+1)} = \mathbf{x}^{(k)} + \mathbf{z} \tag{26}$$

atunci

$$\mathbf{z} = -(\mathbf{F}'(\mathbf{x}^{(k)}))^{-1}\mathbf{F}(\mathbf{x}^{(k)})$$

$$(\mathbf{F}'(\mathbf{x}^{(k)}))\mathbf{z} = -\mathbf{F}(\mathbf{x}^{(k)}) \tag{27}$$

La fiecare iteraţie neliniară

1. se calculează corecţia prin rezolvarea sist. algebric liniar (27);
2. se actualizează soluţia cu (26).

Notes

Alte variante

- Newton-Kantorovich (tangente paralele)

$$(\mathbf{F}'(\mathbf{x}^{(0)}))\mathbf{z} = -\mathbf{F}(\mathbf{x}^{(k)}) \tag{28}$$

$$\mathbf{x}^{(k+1)} = \mathbf{x}^{(k)} + \mathbf{z} \tag{29}$$

  Sistemul de rezolvat are întotdeauna aceeaşi matrice a coeficienţilor $\Rightarrow$ este eficientă folosirea factorizării.
- Secante - derivatele parţiale din formula Jacobianului se calculează numeric, cu formule de derivare regresiva de ordinul 1.

$$\frac{\partial f_i}{\partial x_j} = \frac{f_i(x_1^{(k-1)}, x_2^{(k-1)}, \ldots, x_j^{(k)}, \ldots, x_n^{(k-1)}) - f_i(x_1^{(k-1)}, x_2^{(k-1)}, \ldots, x_j^{(k-1)}, \ldots, x_n^{(k-1)})}{x_j^{(k)} - x_j^{(k-1)}}$$

Notes

Referinţe

- Pseudocod şi complexitate - Cap.9 din

[1] Gabriela Ciuprina, Mihai Rebican, Daniel Ioan - Metode numerice in ingineria electrica - Indrumar de laborator pentru studentii facultatii de Inginerie electrica, Editura Printech, 2013, disponibil la

http://mn.lmn.pub.ro/indrumar/IndrumarMN_Printech2013.pdf

Notes